AVİM Yorum • No: 2022 / 24 • Nisan 2022

UKRAYNA SAVAŞI'NIN ORTA ASYA ÜLKELERİNE ETKİSİ

Gülperi GÜNGÖR

GÜLPERİ GÜNGÖR

Ukrayna savaşı nedeniyle Rusyaya uygulanan yaptırımlar, sadece Rusyayı değil, ekonomisi Rusyaya bağlı Orta Asya ülkelerini de derinden etkilemektedir. Ticaret kısıtlamaları, göçmen işçilerin durumu, enerji ve ticaret yollarının kesintiye uğraması savaşın bölgedeki etkilerinin başında gelmektedir.

Orta Asya ülkeleri için Rusya, önemli bir ticaret ortağıdır. Kazakistan, Kırgızistan ve Tacikistanın ithalat yaptığı ülkeler sıralamasında Rusya ilk sırada gelirken, Özbekistanın ithalatında Çinden sonra ikinci sırada, Türkmenistanın ithalatında Türkiyeden sonra ikinci sırada gelmektedir. Orta Asya ülkelerinin ihracatına baktığımızda, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkmenistanın ihracat yaptığı ülkeler sıralamasında Rusya üçüncü sırada, Tacikistanın ihracatında ise sekizinci sıradadır.[1]

Savaş sebebiyle Rusya ile Orta Asya arasında buğday ve şeker gibi hububat ve temel gıda ürünlerinin ticaretinin durdurulması bir dizi olumsuz sonuca yol açmıştır. Rusya ve Ukrayna dünyanın buğday ihracatı yapan ülkeleri arasında ilk sıralarda gelmektedirler.[2] Rusyanın bu yıl Mart ayında tahıl ihracatını geçici olarak askıya aldığını açıklamasıyla birlikte, buğday ticaretindeki kesintinin küresel tahıl piyasasının %25ini etkileyeceği düşünülmektedir.[3] Rusyadan aldığı buğdayı işleyerek, un üretimi ve ihracatı yapan Kazakistanın da buğday ve un ihracatını durdurması diğer Orta Asya ülkelerini önemli ölçüde etkilemektedir. Tacikistan ithal ettiği buğdayın %94ünü, Kırgızistan ise %40ını Kazakistandan almaktadır.[4] Özbekistan da buğday tüketim ihtiyacının %35inin Kazakistandan karşılamaktadır.[5] Ticaretteki kesintilerden kaynaklanan gıda fiyatı enflasyonundan en çok etkilenenlerin Orta Asyada, gelirlerinin büyük bir kısmını gıdaya harcayan yoksul haneler olacağı ifade edilmektedir.[6] Tacikistan Cumhurbaşkanı İmamali Rahman halka iki yıllık yiyecek stoklama talimatı vermesi durumun ciddiyetini göz önüne sermektedir.[7] Temerrüt riskiyle karşı karşıya kalan Tacikistan hükümetinin IMF kredisi müzakereleri için ABDye bir heyet göndereceği bildirilmiştir.[8]

Orta Asya ülkelerinin karşı karşıya kaldıkları bir diğer zorluk Rusyadan gelen işçi dövizlerinde yaşanacak olan düşüştür. Rusyada çalışan göçmen işçilerin memleketlerine gönderdiği döviz akışı Orta Asya ülkelerinin ekonomilerinde önemli rol oynamaktadır. Savaşın sonuçları dolayısıyla rublede yaşanan düşüşün işçi dövizlerine etkisinin yanında, Rus işletmelerinin küçülmesi veya kapatılması sonucu göçmenlerin işlerini kaybetmesi

dolayısıyla da Orta Asya ülkelerine gönderilen döviz miktarının azalması beklenmektedir. İşçi dövizleri Tacikistanın Gayri Safi Milli Hasılasının dörtte birinden fazlasını[9], Kırgızistanın Gayri Safi Milli Hasılasının ise %33,2si oluşturmaktadır. [10] Bu yüzden Kırgızistan ve Tacikistan, Rusya'dan gönderilen dövizlerdeki düşüşten en çok etkilenecek ülkelerdir.

Orta Asya ülkelerinin Batı ile ticaret yollarının Rusyadan geçmesi bir diğer sorunu oluşturmaktadır. En büyük ihracat kalemi petrol olan Kazakistanın petrol arzının içte ikisi Rus limanları aracılığıyla gerçekleşmektedir.[11] Kazakistanın batısından çıkan petrolü Rusyaya bağlayan ve Novorosiysk limanına ulaşan Hazar Boru Hattı Konsorsiyumu ile taşınan Kazak petrolüne karşı şimdilik bir yaptırım uygulanmamıştır. Ancak Rusyanın da konsorsiyumda hisseye sahip olduğu göz önüne alınırsa ileride durumun değişmesi olasıdır. [12] Kazakistan, Rusya'ya yönelik yaptırımlardan etkilenmemek için ABD ile müzakerelerini sürdürmektedir.[13] Ticaret yolları için alternatifler arayışında olan Kazakistan, Letonya üzerinden kargoların sevk edilmesi için bir anlaşma üzerinde anlaşma yapıldığını açıklamıştır.[14] Hazar denizi üzerinden Kafkasyaya, oradan Türkiye üzerinden Avrupaya uzanan Orta Koridorun etkinliğini arttırmak da gündemdedir.

Diğer bir mesele Rusyadan ayrılan özellikle bilişim teknolojileri alanında çalışan göçmenlerdir. 70.000den fazla bilişim sektörü çalışanının Rusyayı terk ettiği çeşitli kaynaklar tarafından bildirilmektedir.[15] Rus vatandaşlarını vizesiz kabul eden Ermenistan, Rus göçmenlerin istikametlerinin başında gelmektedir.[16] Gürcistan ve Türkiye de en çok tercih edilen ülkeler arasında yer almaktadır. Diğer ülkelere taşınan Rus şirketlerinin kurucuları Rusya'da kalırlarsa, şirketlerinin yalnızca yerel pazara hizmet etmek durumunda kalacaklarını ifade etmektedirler.[17] Orta Asya ülkeleri de yerleşim için tercih edilmektedir. Özbekistana yıl başından bu yana 3.000 yabancı bilişim uzmanının geldiği yetkililerce bildirilmektedir.[18] Orta Asya ülkeleri Rusya'dan beyin göçünü ülkelerine çekerek bu durumu fırsata dönüştürmek istemektedirler. Özbekistan, bilişim sektöründeki yabancı yatırımcılar için prosedürleri kolaylaştıracağını bildirmiştir.[19] Kırgızistanda da benzer adımların atılmasına hazırlanıldığı açıklanmıştır.[20]

Rus şirketlerinin taşınması ve nitelikli eleman göçü Orta Asya ülkelerine fırsatlar sağlamaktadır ancak bu durum özellikle Kazakistan için bazı güvenlik endişelerini de ortaya çıkartmaktadır. Kazakistan'da oturma izni almak isteyen Rusya vatandaşlarının sayısında önemli bir artış olduğu bildirilmektedir.[21] Bazı analistler, Rusya ile uzun bir sınır paylaşan ve kuzey bölgesinde yoğunluklu Rus nüfusu olan Kazakistan için Rusya'nın Bir Sonraki Ukraynası Olabilir mi? sorusunu dile getirmektedirler.[22] Kazakistan Ocak olaylarında Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü aracılığı ile Rus desteğini almıştır ancak özellikle son zamanlarda Rusyadan uzaklaşma niyetinin sinyallerini vermektedir. Bu yıl 7 ve 9 Mayıs'ta Kazakistan'ın başkenti Nur Sultan'da- Sovyetler Birliği döneminde en önemli ulusal bayramlardan biri kabul edilen- Zafer Bayramı için askerî geçit töreninin olmayacağının açıklanması bu yönde bir işaret olarak yorumlanmaktadır.

Yüksek gıda fiyatları, işçi dövizlerinde düşüş ve ticarette kesintiler 2022 yılında bölgede yoksulluğun artmasına ve derinleşmesine sebebiyet verebilir. Ekonomik karşılıklı bağımlılığın olduğu bir dünyada, Rusya'ya yaptırım uygulamanın, küresel istikrarı, tahmin

edildiğinden daha fazla, etkileyebileceğini söylemek mümkündür.

[1] Trademap, https://www.trademap.org/

[2] Marina Leiva, What impact will the Ukraine invasion have on wheat prices?, *Investment Monitor*, February 25, 2022, https://www.investmentmonitor.ai/special-focus/ukraine-crisis/ukraine-wheat-invasion-agriculture-russia

[3] Russia-Ukraine conflict to affect 25% of global grain market, *China Daily*, April 10, 2022, https://www.chinadailyhk.com/article/267160

[4] Farangis Najibullah, Central Asian Neighbors To Feel The Pain As Kazakhstan Suspends Wheat, Flour Exports, *REFERL*, April 14, 2022, https://www.rferl.org/a/kazakhstan-suspends-wheat-exports-neighbors-pain/31803803.html

[5] Age.

[6] Monthly Price Monitoring for Food Security in the Kyrgyz Republic, *ReliefWeb*, March 11, 2022, https://reliefweb.int/report/kyrgyzstan/monthly-price-monitoring-food-security-kyrgyz-republic-issue-51-11-march-2022-enru

[7] Maximilian Hess, Facing food crisis, Tajikistan returns to Washington with begging bowl, *bne IntelliNews*, April 20, 2022, https://www.bne.eu/perspectives-facing-food-crisis-tajikistan-returns-to-washington-with-begging-bowl-241908/?source=tajikistan

[8] Age.

[9] Age.

[10] Investment in sustainable infrastructure in the Kyrgyz Republic, *OECDiLibrary*, https://www.oecd-ilibrary.org/sites/8b30e9f8-en/index.html?itemId=/content/component/8b30e9f8-en

[11] Stephen Beard, Central Asia suffers collateral economic damage from Russias war in Ukraine, *MarketPlace*, March 22, 2022, https://www.marketplace.org/2022/03/22/central-asia-suffers-collateral-economic-damage-from-russias-war-in-ukraine/

[12] Bruce Pannier, Understanding Central Asias Cautious Approach to Russias Invasion of Ukraine, *Foreign Policy Research Institute*, March 25, 2022, https://www.fpri.org/article/2022/03/understanding-central-asias-cautious-approach-to-russias-invasion-of-ukraine/

[13] Kazakistan, Rusya'ya yönelik yaptırımlardan etkilenmemek için ABD ile görüşüyor TRT Avaz, 11 Nisan 2022, https://www.trtavaz.com.tr/haber/tur/avrasyadan/kazakistan-rusyaya-yonelik-yaptirimlardan-etkilenmemek-icin-abd-ile-gorusuyor/62540d7801a30a39a04e00ca

[14] Almaz Kumenov, Kazakhstan redirecting import-export from Russia to Latvia, *EurasiaNet*, March 4, 2022, https://eurasianet.org/kazakhstan-redirecting-import-export-from-russia-to-latvia

[15] Sergei Gretsky, Central Asia and Russia Sanctions: Threats and Opportunities, *Eurasia Daily Monitor*, Volume: 19 Issue: 50.

[16] Cade Metz and Adam Satariano, Russian Tech Industry Faces Brain Drain as Workers Flee, *The New York Times*, April 13, 2022, https://www.nytimes.com/2022/04/13/technology/russia-tech-workers.html

[17] Age.

[18] 3,000 foreign IT specialists have come to Uzbekistan since the beginning of the year, *Asia-Plus*, April 15, 2022, https://asiaplustj.info/en/news/centralasia/20220415/3000-foreign-it-specialists-have-come-to-uzbekistan-since-the-beginning-of-the-year

[19] Age.

[20] Ayzirek Imanaliyeva, Kyrgyzstan joins the list of countries favored by Russias emigres, *Eurasianet*, March 18, 2022, https://eurasianet.org/kyrgyzstan-joins-the-list-of-countries-favored-by-russias-emigres

[21] Kazakistan'da oturma izni almak isteyen Rusya vatandaşlarının sayısı arttı, *TRT Avaz*, 13 Nisan 2022, https://www.trtavaz.com.tr/haber/tur/avrasyadan/kazakistanda-oturma-izni-almak-isteyen-rusya-vatandaslarinin-sayisi-artti/62569ff301a30a1240d83d7a

[22] James M. Dorsey, Kazakhstan Might Turn Out to Be Russias Next Ukraine, InDepthNews, January 7, 2022, https://www.indepthnews.net/index.php/the-world/central-asia/4995-kazakhstan-might-turn-out-to-be-russia-s-next-ukraine

Yazar Hakkında :

Gülperi Güngör, 2015 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler bölümünden mezun olmuştur. 2020 yılında ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Bölümü □□□□□ yüksek lisans derecesini almıştır. Ocak 2020 □□□□□□□□□□ katılmıştır. Güngör, Ankara Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünde doktor adayıdır. Mart 2025 sonrasında doktora çalışmasını yürütmek üzere Sheffield Üniversitesi'nde bulunan Güngör, AVİM'de Gayrimukim Uzman olarak görev yapmaya başlamıştır.

Atıfta bulunmak için: GÜNGÖR, Gülperi. 2026. "UKRAYNA SAVAŞI'NIN ORTA ASYA ÜLKELERİNE ETKİSİ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2022 / 24. Nisan 26. Erişim Kasım 22, 2026. https://www.avim.org.tr/public/index.php/tr/Yorum/UKRAYNA-SAVASI-NIN-ORTA-ASYA-ULKELERINE-ETKISI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır